

*Azzjoni għal danni mnissla minn ksur ta' obligazzjoni
kuntrattwali unilaterali; artikolu 961(2) tal-Kodiċi Ċivili*

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA

ONOR. IMĦALLEF TONI ABELA LL.D.

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 24 ta' Settembru, 2019

Numru 7

Rikors Numru 819/12TA

**Korporazzjoni Enemalta u permezz ta' nota datata 2 t' Ottubru 2014
Enemalta plc (C65836) assumiet l-atti ta' din il-kawża**

vs

Waste Oils Company Limited (C14999)

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Ġuramentat tal-Korporazzjoni Enemalta ipprezentat fl-14 ta' Awissu 2012 u ma' luf fl-istess data minn Eric Montfort in rappresentanza tal-istess Korporazzjoni li permezz tiegħu ppremettiet u talbet is-segwenti:-

“Illi l-Korporazzjoni Enemalta għandha, fost l-oħrajn, il-funzjoni illi tistabilixxi, tmexxi u tħaddem stallazzjonijiet għall-ħażna tal-pitrolju, żjut jew prodotti oħra relatati;

Illi s-soċjeta' intimata Waste Oils Company Limited għandha fost l-oħrajn il-funzjoni li tiġbor, taħzen, tħallat, tirriċikla, ittejjeb il-kwalita' u tiddisponi minn żjut jew skart ieħor li jkun riċiklabbli;

Illi tul medda ta' snin l-intimata iddepożitat 3,895,000 litru *waste oils*, cioè' skart tal-prodotti tal-pitrolju, f'tank proprjeta tal-Korporazzjoni Enemalta, Tank 24, li jinsab fl-installazzjoni ta' Ras Hanzir, Kordin li hija stallazzjoni ġestita mill-Korporazzjoni Enemalta sabiex fost l-oħrajn taħzen il-prodotti tal-pitrolju u ż-żjut, liema tank kien fil-fatt jintuża għall-hażna ta' dan il-prodott;

Illi dawn il-*waste oils* ma huma xejn flief il-fdal taż-żejt użat u li s-soċjeta' intimata kienet tiġbor minn għand il-klijenti tagħha bħala parti mill-ftehim li hi, jew soċjetajiet kummerċjali oħrajn b'parentela magħha kien ikollhom ma' dawn il-klijenti, b'dan illi s-soċjeta' intimata kien ikollha r-responsabilita' li tiddisponi jew taħzen dawn il-prodotti sabiex eventwalment tirriċiklhom jew tiddisponi minnhom f'mod permanenti;

Illi l-Korporazzjoni kienet akkonsentit għal tali depożitu fit-tankijiet tagħha billi fil-perijodu in kwistjoni s-soċjeta' intimata kienet għada ma lestitx l-impjant neċessarju sabiex taħzen dawn iż-żjut u dan bl-intendiment u l-ftehim ċar bejnithom illi l-intimata kellha minnufih tneħħi l-prodott depożitat minnha fit-tank tal-Korporazzjoni meta l-istess soċjeta' ntimata tibni impjant apożitu għal hażna u r-riċiklaġġ ta' dawn il-prodotti;

Illi s-soċjeta' ntimata bniet u stabbilit u qegħda topera dan l-impjant b'dan illi minkejja li ġiet interpellata diversi drabi sabiex tirrimwovi dan il-prodott mit-tank riferit, inkluż permezz ta' ittra uffiċjali datata 11 ta' Novembru 2009, l-intimata, filwaqt illi inizjalment issenjalat ir-rieda tagħha sabiex taddivjeni għas-sejha tal-Korporazzjoni Enemalta, naqset milli tagħmel dan; (Dokumenti relattivi hawn annessi u mmarkati Dok A – Dok G);

Illi minkejja diversi tentattivi ulterjuri da parti tal-Korporazzjoni s-soċjeta' intimata baqgħet inadempjenti u għalhekk il-Korporazzjoni baqgħet mingħajr ebda għażla għajr illi tqabbad lil xi ħadd sabiex jirrimwovi dan il-prodott;

Illi minħabba dan in-nuqqas tas-soċjeta' intimata, l-Korporazzjoni kellha għalhekk tniedi sejha għall-offerti, permezz ta' liema sejha appuntat lis-soċjetajiet PT Matic Environmental Services Limited u lis-soċjeta' Teseco SpA sabiex jirrimwovu l-prodott kollu mit-tank riferit (ittra datata 13 ta' Ottubru 2010 hawn annessa u mmarkata bħala Dok.H), liema prodott kien fil-maġġor parti tiegħu appartenenti lis-soċjeta' intimata, u b'dan illi l-ispejjeż ġew supportati fl-intier tagħhom mill-Korporazzjoni Enemalta;

Għaldaqstant, fid-dawl tas-suespost, il-Korporazzjoni Enemalta, titlob li din l-Onorabbli Qorti jogħgobha, prevja kwalsiasi dikjarazzjoni li tqis neċessarja

1. Tiddikjara u tiddeċiedi illi s-soċjeta' intimata kellha obbligu illi tirrimwovi l-prodott depożitat minnha fit-tankijiet proprjeta tal-Korporazzjoni Enemalta;
2. Tiddikjara illi n-nuqqas tas-soċjeta' intimata illi teżegwixxi dan l-obbligu ikkawżat danni lill-Korporazzjoni li kellha hi stess, a spejjeż tagħha, tneħħi l-prodott hekk depożitat mis-soċjeta' intimata;
3. Tillikwida, okkorrendo bin-nomina ta' periti tekniċi, d-danni hekk ikkawżati lill-Korporazzjoni Enemalta;
4. Tikkundanna lis-soċjeta' intimata tħallas lill-Korporazzjoni Enemalta d-danni hekk likwidati;

Bl-ispejjeż u bl-imgħaxijiet kontra l-intimati sad-data tal-eventwali pagament.”

Rat ir-Risposta Ġuramentata tas-Socjetá Konvenuta pprezentata fil-5 ta' Ottubru 2012 li permezz tagħha wiegħbet is-segwent:-

- “1. Illi preliminarjament, l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ta' ħames snin a tenur ta' l-art 2156 (f) tal-Kodiċi Ċivili;
2. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, kif jirriżulta mill-iskambju ta' korrispondenza esebita, kien sar arrangament fejn il-Korporazzjoni attriċi kienet ippermettiet lill-konvenuta sabiex tañžen jew tiddepożita *waste oil* f'Tank 24, f'Ras Hanzir, Kordin, sakemm il-faċilita' tal-konvenuta tal-Waste Oils fil-Marsa, tkun operativa, u dan wara arrangament li sar bejn il-ministeru responsabbli għall-ambjent u l-ministeru responsabbli għall-enemalta peress illi kien fi-interess tal-Gvern tal-ġurnata li jibqa għaddej ix-xogħol ta' ġbir ta' *waste oil* mill-kumpanija konvenuta. L-intendiment kien illi l-konvenuta tirtira l-*waste oil* tagħha malli tkun f'posizzjoni li tagħmel dan, u ċioe' wara li l-faċilita' tagħha ssir operativa.
3. Illi irriżulta illi l-*waste oil* depożitat mill-kumpanija konvenuta ġie sussegwentement *commingled* – imħallat – ma *prodotti* oħrajn ta' terzi b'mod illi l-kumpanija konvenuta qatt ma setgħet tirtirah; din qed tingħata bħala eċċezzjoni formali fis-sens illi minħabba azzjoni u operat ta' l-attriċi, din qiegħdet lill-kumpanija konvenuta fl-impossibilita' li tirtira ż-żejt li kienet iddepożitat hi; iktar speċifikament minħabba l-fatt li l-attriċi ddepożitat jew ippermettiet li jiġi ddepożitat kwantita' sostanzjali ta' ilma fl-istess tank.
4. Illi l-*waste oil* li ddepożitat il-kumpanija konvenuta kellu valur peress illi kien fih ammont konsiderevoli ta' żejt li seta' jiġi rriċiklat fil-faċilita' li kienet qedha tibni l-kumpanija konvenuta u l-prodott riżultanti jinbigħ lil

terzi, u għalhekk kien dejjem fl-interess tal-kumpanija konvenuta li tiegħu dan iż-żejt lura; illi minhabba li dan iż-żejt għie *commingled* ma' ammont daqshekk sostanzjali ta' ilma, iżda, dan ma baqax possibbli peress li l-valur taż-żejt li kienet iddepożitat il-kumpanija konvenuta ma baqax hemm, anzi ma kien hemm ebda użu għal dan l-ilma u l-prezenza tiegħu kienet ser tikkawża obligazzjoni oneruża ta' fejn din il-kwantita' sostanzjali ta' ilma kienet ser tintrema ai termini tar-regolazzjonijiet relattivi.

5. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, Waste Oils Company Limited, dejjem iddeklinat kwalunkwe responsabilita' għall-hlas; - email ta' JV Falzon lil Alfred Mallia, Manager Petroleum Division, EneMalta, 14 ta' Lulju 2003;
6. Illi ukoll mingħajr preġudizzju għall-premess, l-esponenti kienet aċċettat illi tneħħi ż-żejt skond l-arrangament, iżda kienet fl-impossibilita' li tagħmel dan, minhabba t-taħlita ta' dan il-waste oil ma' prodott ieħor; għalhekk ma jista' qatt jiġi addebitat lilha la ksur kontrattwali u lanqas fatt jew azzjoni jew ommissjoni illeċita u kolpuża;
7. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, l-esponenti jikkontestaw il-figura ta' *discharge* ta' prodott allegatament minnhom magħmul – ittra ta' CJ Falzon ta' l-14 ta' Mejju 2007 lill-Ing Philip Borg, funzjonarju fil-Korporazzjoni EneMalta; mingħajr ammissjoni ta' ebda responsabilita', din ma tiggustifikax għalhekk l-ispiza pretiża, għaliex kien hemm inkluzi anke spejjeż ta' tindif u tneħħija tal-prodott *discharged* minn terzi;
8. Illi għalhekk is-soċjeta' esponenti, ma ppruvatx bażi ta' azzjoni, la kontrattwalment u lanqas *ex delicto*. Wisq anqas ippruvat ġustifikazzjoni jew bażi legali li allura għandu jintalab il-pagament tat-tindif; partikolarment għaliex l-esponenti li dejjem kienet lesta tonora l-obbligu minnha assunt, kienet prekluzi minhabba l-*commingling* tal-waste oil, ma prodotti oħra;
9. Illi għaldaqstant it-talbiet attriċi għandhom jiġu miċhuda bl-ispejjeż.

Salvi eċċezzjonijiet oħra.”

Rat l-avviż tat-13 ta' Frar, 2019 dwar l-assenjazzjoni ta' dmirijiet lill-Imħallfin ai termini tal-artikolu 11(3) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta, li bis-saħħa tiegħu l-kawża odjerna ġiet assenjata lil dina l-Qorti kif presjeduta meta kienet diġa mħollija għas-sentenza;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-dokumenti li ġew esebiti in atti;

Qrat ix-xhieda fil-kawża;

Rat il-verbal tal-udjenza tat-tmienja u għoxrin ta' Frar 2019 fejn il-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza.

Punti ta' fatti

1. F'din il-kawża din il-Qorti qed tiġi mitluba tiddikjara u tordna lis-soċjetá intimata responsabbli għall-ħlas tad-danni subiti mill-Korporazzjoni Attrici meta rimwovit 3,895,000 litru ta' *waste oils*, cioè skart tal-prodotti tal-pitrolju, minn tank bin-numru 24 li jinstab fl-installazzjoni ta' Ras Ħanzir, Kordin li hija stallazzjoni ġestita mill-Korporazzjoni Enemalta.

2. Mir-riżultanzi proċesswali joħroġ inkontestat li kien id-Dipartiment tal-Ambjent li fil-fatt ta bidu għal din il-kwistjoni. Fis-snin disgħin dan id-dipartiment xtaq jimminimizza r-rimi tal-waste oils fil-baħar u fil-kampanja (affidavit Philip Borg para 5 a' fol 67) mill-industriji, mekkaniks u vapuri li jkunu fil-portijiet (ara affidavit ta' Alfred Mallia para 5 a' fol 72) kif ukoll jevita abbuži illegali ta' dawn il-prodotti fil-fran u postijiet oħra (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 216, 218 u 223). Għalhekk dan id-Dipartiment kien avvicina lis-Sočjetá Konvenuta sabiex jiġbor dan l-iskart (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 217).

3. Billi dak iż-żmien is-Socjetá Konvenuta kienet għadha ma lestitx l-impjant neċessarju sabiex taħžen u tirriċikla dawn iż-żjut (ara premessa 5 tar-rikors ġuramentat a' fol 2 u xhieda Joseph Falzon a' fol 218), il-Korporazzjoni Attriċi kienet offriet it-tank RH24 f'Ras Hanzir biex isservi bħala hażna temporanja għall-kollezzjoni ta' waste oils sakemm jitlesta dan l-impjant (ara affidavit Philip Borg para 5 u 6 a' fol 67, affidavit Alfred Mallia para 8 a' fol 73 u xhieda Joseph Falzon a' fol 218). Is-Socjetá Konvenuta bdiet tiddepożita dawn il-prodotti f'dan it-tank f'Ras il-Hanzir wara li ġiet diretta tagħmel dan mid-Dipartiment imsemmi (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 222).

4. Jirriżulta li dan l-arranġament sar kollu bil-fomm (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 223) iżda permezz ta' ittra datata 9 ta' Diċembru 1998 mibgħuta liċ-Chairman tal-Korporazzjoni Attriċi (a' fol 9), is-Sur Joseph Falzon qua Direttur tas-Socjetá Konvenuta kiteb dan li ġej: "We refer to our storage of waste oil at one of the Coporation's tanks in Ras Hanzir Installation and advise that we shall start uplifting same as soon as our depot is in position to receive and recycle waste oil next year." Dan jirrisulta ukoll mit-tieni premessa tar-risposta ġuramentata tagħha l-aħħar sentenza (a' fol 22).

5. Mix-xhieda ta' Joseph Falzon jirisulta li s-Socjetá Konvenuta tabilhaqq bdiet tiddepożita fit-tankijiet tagħha s-sena ta' wara, jġigifieri fin-1999 (a' fol 223). Dan jirriżulta mix-xhieda tas-Sur Falzon kif ukoll mir-

riċevuti preżentati minnu fejn juru li hija baqgħet tiddepożita dawn iż-żjut fit-tank tal-Korporazzjoni Attriċi sa Awwissu 1999 (a' fol 223 u a' fol 215). Izda għal xi raġuni s-Socjetá Konvenuta ma ġabritx iż-żjut depożitati minnha f'dan it-tank RH 24 malli saru disponibbli l-impjanti tagħha skont l-intenzjoni li wriet fl-imsemmija ittra tad-9 ta' Diċembru 1998.

6. Jirriżulta ukoll li f'dan it-tank RH 24 f'xi drabi saru depożiti ta' materjal kemm mil-Korporazzjoni Attriċi stess u anke minn terzi (ara affidavit Philip Borg para 7 a' fol 67, affidavit Alfred Mallia a' fol 73 para 9 u 10, u affidavit Gaetano Callus para 4 a' fol 76). Is-Socjetá Konvenuta saret taf b'dan wara li kienet diġa waqfet tuża dan it-tank (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 218 u 219).

7. Ġara li matul is-snin is-soqfa ta' numru ta' tankijiet fi ħdan il-Korporazzjoni Attriċi, inkluż it-tank in kwistjoni RH24, ġew dannejjati u beda dieñhel l-ilma tax-xita fihom (ara affidavit Philip Borg a' fol 67 para 8). It-tank RH24 kien qed jibqa' jimtela bl-ilma u biex ma jiġix f'riskju li jfur, il-Korporazzjoni riedet lis-Socjetá Konvenuta tiġbor il-prodott tagħha (ara affidavit Philip Borg para 11, 13 u 14 a' fol 68).

8. Jidher li l-ewwel korrisondenza f'dan is-sens kienet permezz ta' ittra datata 14 ta' Lulju 2003 mibgħuta mill-Korporazzjoni Attriċi lis-Socjetá Konvenuta (ara a' fol 25 u ara xhieda Joseph Falzon a' fol 220). F'din l-ittra l-Korporazzjoni talbet lis-Socjetá Konvenuta tneñhi immedjatament il-kwantita ta' waste oils li hija ħażnet fit-tank in kwistjoni li jinstab installat

f'Ras Fanzir. Fl-istess ittra l-Korporazzjoni ziedet tinforma li sejra težiġi ħlas fuq il-ħażna ta' dawn il-waste oils kif ukoll fuq it-tindif tat-tank u l-pajpijiet.

9. Permezz ta' e-mail datata 14 ta' Lulju 2003, s-Socjetá Konvenuta wiegħbet u temmet li *"We disclaim any acceptance of any expenses of whatsoever nature pertaining to the storage, removal, transportation and cleaning of the tank and pipelines."* (a' fol 26). Mill-atti jirriżulta li kważi erbgħa snin wara, il-Korporazzjoni Attrici, permezz ta' ittra datata 26 ta' Frar 2007 reġgħet intimat lis-Socjetá Konvenuta sabiex tneħħi mit-tank inkwistjoni l-prodott depożitat minnha. (a' fol 10).

10. Mill-ittri datati 7 ta' Marzu 2007, 12 ta' April 2007, 18 ta' April 2007 u 7 ta' Mejju 2007 (a' fol 11, 12, 13 u 14) kif ukoll dik datata 14 ta' Mejju 2007 (a' fol 27) u l-iskambju ta' e-mails li saru in segwitu għall-istess ittra (ara fol 28 sa 29), jirriżulta li s-Socjetá Konvenuta dejjem uriet disponibbiltá li tneħħi l-prodott depożitat minnha, iżda ma kienx hemm qbil bejn il-partijiet dwar il-kwantita li kienet ġiet fil-fatt depositata (ara wkoll affidavit Engineer Philip Borg para 15).

11. Mix-xhieda tas-Sur Joseph Falzon jirriżulta li sabiex is-Socjetá Konvenuta setgħet tkun f'pożizzjoni li tieġu lura dak depożitat minnha hija kellha l-ewwel tneħħi l-ilma kollu li kien hemm (a' fol 219, 220 u 222). Il-Korporazzjoni Attrici iżda ma kienetx disposta li tidħol fi spejjeż sabiex

tiddisponi mill-ilma tax-xita li niżel fit-tank li bħala kwantita' kien ferm iktar mill-kwantita' tal-prodotti depożitati minnha.

12. Fit-30 ta' Ottubru 2009, il-Korporazzjoni Attrici ħarġet tender għar-rimozzjoni u rimi ta', inter alia, *waste oil* mill-istallazzjoni ta' Ras Ħanżir (ara fol 80). Sussegwentement fil-11 ta' Novembru 2009, l-istess korporazzjoni preżentat ittra uffiċjali (a' fol 7) permezz ta' liema interpellat lis-Socjetá Konvenuta sabiex "tersaq għall-likwidazzjoni u ħlas t'ammonti dovuti għar-rimozzjoni ta' waste oils tagħkom depożitati fit-tankijiet tal-Korporazzjoni mittenti." (a' fol 7)

13. Din it-tender ġiet assenjata fil-5 ta' Novembru 2010 lill-kumpannija PT Matic Environmental Services Limited/Teseco SpA – Joint Venture (ara ittra ta' aċċettazzjoni a' fol 15). Mix-xhieda ta' Derek Broadley jirriżulta li PT Matic Environmental Services Limited għamlet użu mis-servizzi tas-Socjetá Konvenuta sabiex setgħet tittrasporta l-prodott lejn fejn kien se jġi rimoss (a' fol 155). Għal dan ix-xogħol il-kumpannija PT Matic tħallset is-somma indikati fil-fatturi maħruġin minnha preżentati (ara a' fol 58 u affidavit Ing. Philip Borg para 24 a' fol 69, affidavit Godfrey Scicluna a' fol 71, affidavit William Decelis a' fol 74. Affidavit Salvatore Mugliett a' fol 78 u xhieda Derek Broadly a' fol 154).

Punti ta' Liġi

14. Minn ezami tal-provi jirriżulta li l-azzjoni hija waħda għal danni mnissla minn ksur ta' obligazzjoni kuntrattwali. Di fatti t-talbiet tal-

Korporazzjoni Attriċi huma intrinsikament marbutin ma' inadempjenza mal-obbligi li assumiet is-Socjeta' Konvenuta di fronte tagħha u dan kif ser ikun spjegat aktar 'l isfel.

15. Il-kunsiderazzjonijiet legali marbutin ma azzjoni bħal din ġew insenjati tajjeb mil-Qorti Ċivili Prim' Awla per Imħallef Joseph R. Micallef fis-Sentenza **Credorax Bank Ltd vs LRQ Distribution Limited** kif ġej:

“Illi l-Qorti tagħraf li n-nuqqas ta’ twettiq ta’ obligazzjoni kuntrattwali iġġib fis-seħħ l-effetti “sekondarji” tal-istess obligazzjoni – jiġifieri l-effett li min jonqos li jwettaq dak li ntrabat għalih irid jagħmel tajjeb għad-danni li tkun garrbet il-parti li magħha kien intrabat (Art. 1125 tal-Kap 16);

*Illi meta parti tkun intrabtet li twettaq xi ħaġa u ma ttemmhiex, il-parti l-oħra (jiġifieri, l-kreditur tal-obbligazzjoni) tista’ tingħata s-setgħa li twettaqha hi bi spejjeż ta’ min ikun naqasha (jiġifieri, d-debitur tal-obbligazzjoni) (Art. 1127 tal-Kap 16). Kreditur ta’ obligazzjoni li ħaddieħor ikun intrabat miegħu li jwettaq, u dan jonqos li jwettaqha, għandu l-għażla li jisħaq mad-debitur tal-obbligazzjoni li jwettaq dak li ntrabat li jagħmel (P.A. 13.12.1952 fil-kawża fl-ismijiet **Galea vs Calleja** (Kolez. Vol: **XXXVI.ii.578**) u, f’każ li l-adempiment ma jkunx għadu jista’ jsir aktar, li jitlob il-ħlas tad-danni mgarrba minħabba dak in-nuqqas (Kumm. 13.2.1952 fil-kawża fl-ismijiet **Petroni vs Petroni noe** (Kollez. Vol: **XXXVI.iii.629**)), liema danni jissarrfu fit-telf li l-kreditur ikun garrab u fil-qliegħ li jkun imtellef minħabba l-inadempiment (Art. 1135 tal-Kap 16);*

Illi d-danni maħsuba mil-liġi għan-nuqqas ta' twettiq ta' obligazzjoni jew għat-twettiq tardiv tagħha huma t-telf imġarrab mill-kreditur u/jew il-qligħ intellef (Art. 1135 tal-Kap 16), sakemm jintwera li tali telf jew tali qligħ intellef ikunu l-effett immedjat u dirett tan-nuqqas tat-twettiq tal-obbligazzjoni (Art. 1137 tal-Kap 16). Fejn in-nuqqas ta' twettiq ma jkunx ġej minn għamil doluż tad-debitur, id-danni mġarrbin mill-kreditur li huwa obligat jagħmel tajjeb għalihom huma dawk li basar jew wieħed sata' jobsor li jiġġarrbu fiż-żmien tat-twettiq tal-obbligazzjoni (Art. 1136 tal-Kap 16);

Illi kull meta wieħed jintrabat li jwettaq obligazzjoni huwa mistenni li jagħmel dan bl-għaqaq ta' missier tajjeb tal-familja (Art. 1132(1) tal-Kap 16). Dan għaliex, ukoll fejn id-debitur ma jkunx mexa b'mala fidi, huwa jrid jagħmel tajjeb għal kull dannu li jgarrab il-kreditur tal-obbligazzjoni kemm dwar in-nuqqas ta' twettiq tar-rabta u kif ukoll dwar id-dewmien fl-eżekuzzjoni (Art. 1133 tal-Kap 16);

*Illi jkun xieraq li wieħed iżomm quddiem għajnejh li ladarba d-danni mitluba huma ta' sura kuntrattwali, l-għan tagħhom irid ikun dak li jagħmlu tajjeb għall-ħsara li l-parti kontraenti mġarrba turi li batiet minħabba l-ksur kuntrattwali tal-parti l-oħra, u m'għandhomx ikunu għodda ta' kastig jew penali kontra dik il-parti inadempjenti u lanqas okkażjoni għall-parti mġarrba li tistagħna bi ħsara tal-parti inadempjenti (App. Kumm. **15.12.1952** fil-kawża fl-ismijiet **Calleja noe vs Mamo pro et noe** (Kollez.*

*Vol: XXXIV.i.367)). B'mod partikolari, min, minhabba ksur ta' rabta kuntrattwali li jkun daħal għaliha, jsir responsabbli għall-ħlas tad-danni lill-parti l-oħra jrid jagħmel tajjeb għal kull dannu li raġonevolment jitqies konsegwenti direttament għal dak in-nuqqas (P.A. PS 23.4.2010 fil-kawża fl-ismijiet **Joseph Dalli et vs Mediterranean Film Studios Ltd.** (mhix appellata)), filwaqt li l-istess parti mgarrba għandha d-dmir li tieħu l-passi meħtieġa biex tnaqqas kemm jista' jkun dak id-dannu jew tal-anqas ma tagħmlux agħar (App. Inf. 3.11.1956 fil-kawża fl-ismijiet **Xuereb vs Livick** (Kollez. Vol: **XL.i.63**)).*

Konsiderazzjonijiet

16. Il-Korporazzjoni Attrici ssostni li l-obbligu kuntrattwali tas-Socjeta' Konvenuta li tneħhi l-prodotti depożitati minnha fit-tank in kwistjoni malli l-facilita tagħha ssir operattiva, joħroġ prinċipalment minn dak dikjarat mis-Socjeta' Konvenuta stess fl-ittra datata 9 ta' Diċembru 1998 li hija bagħtet lill-Korporazzjoni Attrici (ara ittra a' fol 9 u kif ukoll ara nota ta' sottomissjonijiet a' fol 232 para 6 iii). Il-Qorti tifhem għalhekk li l-obbligazzjoni li l-Korporazzjoni Attrici tinsisti li ġiet assunta mis-Socjeta' Konvenuta hija waħda unilaterali fit-termini tal-artikolu 961(2) tal-Kodiċi Civili.

17. Sabiex tiddetermina jekk tirriżultax rabta kuntrattwali, din il-Qorti trid għalhekk tikkunsidra jekk din l-ittra tad-9 ta' Diċembru 1998 tikkostitwix kuntratt unilaterali li permezz tagħha s-Socjeta' Konvenuta obligat ruħha

lejn il-Korporazzjoni Attriċi mingħajr ma kien hemm obbligazzjoni min-naħa ta' din tal-aħħar.

18. Din il-Qorti qieset din l-ittra fil-kuntest tal-provi l-oħra li tressqu, b'mod partikolari l-ittri fejn juru d-disponibbiltà kontinwa tal-Korporazzjoni Attriċi li tneħħi l-prodott minnha depożitat (ara ittri a' fol 11, 12, 13 u 27), u tikkonkludi li l-istess hija konferma bil-miktub ta' obbligazzjoni li s-Socjetá Konvenuta għoġobha tassumi. Il-Qorti tinnota fil-fatt li għalkemm, skont l-ittra stess, fis-sena 1998 s-Socjetá Konvenuta diġa kellha "storage of waste oil at one of the Corporation's tanks in Ras Hanzir Installation", il-Korporazzjoni Attriċi bdiet toħroġ irċevuti ta' kull ħażna ta' waste oils fit-tank inkwistjoni mill-Korporazzjoni Attriċi biss fis-sena 1999, jiġiferi wara li ntbagħtet l-imsemmija ittra datata 9 ta' Diċembru 1998. Għalhekk il-Qorti għandha għalfejn tifhem li l-Korporazzjoni bdiet toħroġ dawn l-irċevuti sabiex meta jasal iż-żmien li s-Socjetá Konvenuta tneħħi l-ħażna tagħha mit-tank, kif wara kollox obligat ruħha li tagħmel fl-ittra inkwistjoni, taċċerta li mit-tank jingabar biss dik il-kwantita ta' waste oils indikata fl-istess (ara wkoll f'dan is-sens l-affidavit ta' Ing. Philip Borg a' fol 68 para 10 u l-affidavits ta' Charles Cardona u Gaetano Callus a' fol 75 u 76).

19. Minn dan kollu l-Qorti tikkonkludi li bl-ittra tad-9 ta' Diċembru 1998, is-Socjetá Konvenuta assumiet l-obbligu li tiġbor lura l-prodotti li hija ħażnet fit-tank tal-Korporazzjoni Attriċi malli tlesti l-impjant tagħha. Dan ifisser li s-Socjetá Konvenuta kellha l-obbligu kuntrattwali meta hija

naqset li tiġbor il-prodott tagħha hekk kif lestiet l-impjant neċessarju sabiex setgħet taħzen u tirriċikla dawn iż-żjut skont il-ftehim kontenut fl-ittra msemmija. Dan ifisser li fid-dawl tal-insenjament tal-Qorti Ċivili Prim' Awla fis-sentenza **Credorax Bank Ltd vs LRQ Distribution Limited** ċitata supra, s-Socjetá Konvenuta setgħet irrendiet ruħha passibbli għad-danni li l-Korporazzjoni Attrici soffriet b'konsegwenza diretta tal-ksur kuntrattwali tas-Socjetá Konvenuta.

20. Iżda qabel ma tidhol f'dan il-mertu ta' jekk is-Socjeta' Konvenuta kisritx dawn l-obligi kuntrattwali u jekk irrendietx lilha nnifisha passibbli għad-danni, hu meħtieġ li din il-Qorti tikkunsidra l-ewwel l-eċċezzjoni preliminari tal-preskrizzjoni kwintennali mqajma mis-Socjetá Konvenuta a tenur tal-artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili. Jekk jirrisulta li din l-eċċezzjoni ingħatat b'suċċess allura l-anqas ikun aktar meħtieġ li jiġi investit il-mertu. Rigward il-preskrizzjoni li tolqot ksur ta' obligazzjoni, l-**Qorti Ċivili Prim' Awla per Imħallef Joseph R. Micallef fis-sentenza Improved Design Limited vs Dr. Michael Gialanze datata 19 ta' Mejju 2005** osservat dan li ġej:

"Illi għall-finijiet ta' preskrizzjoni, il-ligi tagħraf tliet għamliet ta' azzjoni għad-danni, u jiġifieri: (a) azzjoni dwar ħsarat innissla minn għamil li jikkostitwixxi reat, f'liema każ, iż-żmien tal-preskrizzjoni huwa dak imfisser mil-ligi biex issir l-azzjoni kriminali dwar l-istess reat; (b) azzjoni għall-ħsarat innisslin minn delitt jew kwazi-delitt (l-hekk msejġha culpa

*aquiliana), f'liema każ il-preskrizzjoni hija ta' sentejn (prinċipju rifless fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili); u (ċ) azzjoni għall-ħsarat imnissla minn nuqqas ta' twettieq ta' obligazzjoni li mhix imfissra f'att pubbliku, f'liema każ il-preskrizzjoni hija dik ta' ħames (5) snin (Ara, per eżempju, App. **27.4.1953**, fil-kawża fl-ismijiet **Micallef nomine vs Cassar** (Kollez. Vol: **XXXVII.i.140**)).*

*Kieku l-obbligazzjoni tkun imfissra f'att pubbliku, jidher li l-preskrizzjoni tkun dik ta' tletin (30) sena (App. Ċiv. **11.12.1936** fil-kawża fl-ismijiet **Briffa vs Cassar Torreggiani** (Kollez. Vol: **XXIX.i.806**), u dan għaliex iż-żmien preskrittiv dwar in-nuqqas ta' twettieq ta' obligazzjoni kuntrattwali huwa dak relattiv għall-obbligazzjoni nfisha (P.A. **22.6.1935** fil-kawża fl-ismijiet **Fava vs Bonniċi** (Kollez. Vol: **XXIX.ii.581**))."*

21. Fid-dawl ta' dak mgħallem f'din is-Sentenza u wara kolloxx anke ta' dak li tiddisponi l-liġi, ladarba l-azzjoni timmira għall-kisba ta' danni minħabba nuqqas ta' twettieq ta' obligazzjoni li ma hiex imfissra f'att pubbliku, il-perjodu preskrittiv applikabbli huwa kjarament dak ta' ħames snin.

22. Skont l-Artikolu 2137 tal-Kodiċi Ċivili, "*il-preskrizzjoni ta' azzjoni tibda minn dakinhar li din l-azzjoni tista' tiġi eżerċitata; mingħajr ma jittieħed qies tal-istat jew tal-kondizzjoni tal-persuna li lilha din l-azzjoni tmiss*".

23. Fuq dan l-artikolu l-**Qorti Ċivili Prim' Awla per Imħallef Lorraine Schembri Orland fis-sentenza Louis Camilleri et vs Paul Tonna datata 27 ta' April 2017** rriteniet dan li ġej:-

*“Huwa principju tad-dritt illi d-data li tagħti bidu għall-preskrizzjoni hi determinabbli oggettivament (“**Scicluna vs Tracey**”: Qorti tal-Appell: 22 ta` Gunju, 1900 [Vol.XVII.I.151] ; u “**Caruana vs Runza**” – PA - 7 ta` Mejju, 1999).*

Illi, hu x'inhu l-għan tal-preskrizzjoni invokata jaqa' dejjem fuq il-Qorti li tqis minn liema data tali preskrizzjoni bdiet għaddejja, u l-eċċezzjoni għandha tiġi miċħuda jekk mill-provi mressqin jew mill-atti tal-process dik id-data ma tkunx tista' tiġi stabbilita.

*Illi dan il-principju huwa mibni fuq il-massima li *actioni non natae non praescribitur*. L-awturi *Baudry-Lacantinerie* u *Tissier* f'dan ir-rigward jgħallmu li:*

*“Quanto alla prescrizione estintiva, il suo corso comincia in principio a partire dal giorno in cui e' nato il diritto o l'azione che e' destinata ad estinguere...”. Iżjed ‘il quddiem iżidu jgħidu illi “La prescrizione estintiva in materia di diritti eventuali non decorre evidentemente se non dopo il verificarsi dell'evento che fa nascere il diritto rimasto fin allora puramente eventuale” Op. cit. (Par 393bis, pag 306) (**John Grech v Ivan Mifsud et** – PA - JRM - 1 April 2003).”*

24. Id-data li tat bidu għall-preskrizzjoni tal-azzjoni odjerna hija decizament determinabbli oġġettivament mill-ittra tad-9 ta' Diċembru 1998 u ċjoe "as soon as our depot is in position to receive and recycle waste oil next year". Is-Socjetá Konvenuta lestiet l-impjant neċessarju sabiex tañžen u tirriċikla dawn iż-żjut wara Awwissu tas-sena 1999, hekk kif jirriżulta mix-xhieda tas-Sur Falzon kif ukoll mill-irċevuti preżentati minnu fejn juru li s-Socjetá Konvenuta baqgħet tiddepożita ż-żjut fit-tank tal-Korporazzjoni Attrici sa Awwissu 1999 (a' fol 223 u a' fol 215).

25. Isegwi għalhekk li l-perjodu preskrittiv beda jiddekorri minn Settembru tas-sena 1999. L-ewwel interpellazzjoni li saret mill-Korporazzjoni Attrici sabiex is-Socjetá Konvenuta tiġbor il-ħażna tagħha mit-tank in kwistjoni kienet kważi erbgħa snin wara permezz ta' ittra bonarja datata 14 ta' Lulju 2003 a' fol 25 (ara xhieda Joseph Falzon a' fol 220). Jirriżulta li l-Korporazzjoni Attrici għoġobha terġa' tinterpella lis-Socjetá Konvenuta kważi tmien snin wara li din lestiet l-impjant tagħha. Dan għamlitu permezz ta' ittra bonarja oħra datata 26 ta' Frar 2007 (a' fol 10). Iżda l-ittra ufficjali li sservi sabiex tinterrompi l-preskrizzjoni ai fini tal-artikolu 2128 tal-Kodiċi Ċivili ġiet preżentata biss fil-11 ta' Novembru 2009 (a' fol 7), jiġifieri iktar minn għaxar snin wara li l-Korporazzjoni Attrici bdiet topera l-impjant tagħha ġewwa l-Marsa.

26. Kif ġie ritenut mill-Qorti Ċivili Prim' Awla per Imħallef Lorraine Schembri Orland fis-sentenza **Penza Tarmac Limited vs Zoqdi Hydro**

Rocks Construction Limited, *“l-inerzja ma timpedix d-dekors tal-perjodu preskrittiv ai fini tad-determinazzjoni tal-preskrizzjoni purché` din l-inerzja mhix dovuta għall-impossibilita` li jaġixxi. Il-kliem testwali tal-artikolu fuq citat [l-artikolu 2137 tal-Kodiċi Ċivili] fis-sens li t-terminu estentiv jibda jiddekorri “minn dakinhar li l-azzjoni tista’ titmexxa” jirreferu għall-kawżi ġuridici li jistgħu ikunu ta’ xkiel għall-azzjoni u mhux għal kawżi purament fattwali, per eżempju, għal xi diffikolta` fattwali li seta’ jirriskontra t-titular tad-dritt soġġettiv diment li dawn ma jqegħduhx fl-impossibilita` li jaġixxi. (Ara per eż. Codice Civile Annotato- Torrente Pescatore e Puperto, Giuffre Ed. 1973 kazistika dwar l-artikolu 2935 tal-Kodiċi Ċivili Taljan li hu analogu għad-disposizzjoni tal-Liġi Maltija dwar il-punt ta’ partenza tal-preskrizzjoni.)”*

27. Applikat dan il-prinċipju għandu jirriżulta evidenti li l-azzjoni setgħet faċilment titmexxa kontra s-Socjetá Konvenuta minn dakinhar li hija bdiet topera l-impjant tagħha. Izda l-Korporazzjoni Attrici iddecidiet tieñu azzjoni biss meta rat li t-tank se jfur bl-ilma tax-xita li dañal minñhabba li s-saqaf kien bil-ñsara (ara affidavit Ing. Philip Borg para 11 u 12 a’ fol 68), fattur li m’għandu xejn x’jaqsam mal-inadempjenza tal-obbligu unilaterali li dañlet għalih is-Socjetá Konvenuta. L-obbligu li dawn it-tankijiet jinżammu fi stat ta’ riparazzjoni tajjeb žgur ma kienx jaqa’ fuq is-Socjeta’ Konvenuta.

28. Minn dan isegwi li din l-azzjoni istitwita mill-Korporazzjoni Attrici waqgħet preskritta egħluq il-ħames snin mid-data li fiha s-Socjeta' Konvenuta bdiet topera l-impjant tagħha. F'dawk il-ħames snin ma sar xejn li seta' jservi biex iwaqqfu jew jissospendu l-preskrizzjoni kwinkennali ai termini tal-artiklu 2156(f) tal-Kodiċi Civili.

Decide

Għaldaqstant u għar-raġunijet fuq imsemmija, il-Qorti qiegħdha taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi;

Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari u tiddikjara li t-talba attrici hija preskritta ai termini tal-artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Civili.

Tiċħad it-talbiet kollha attrici.

Spejjes tal-kawża għandhom ikunu sopportati mis-Socjeta' Attrici.

Imħallef Toni Abela

Deputat Registratur